

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Obrony Narodowej

KON.410.003.04.2017

P/17/035

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/035 – Realizacja prac rozwojowych na rzecz resortu obrony narodowej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Obrony Narodowej
Kontrolerzy	1. Jan Białecki, doradca techniczny, na podstawie legitymacji służbowej Nr 15568; 2. Adam Gęstwicki, gł. specjalista kp., na podstawie upoważnienia do kontroli Nr KON/8/2017 z dnia 17 maja 2017 r. (Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1)
Jednostka kontrolowana	Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego (Akademia lub WAT) ul. gen. Witolda Urbanowicza 2, 01-476 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	plk dr hab. inż. Tadeusz Szczurek, Rektor – Komendant WAT od dnia 1 października 2016 r. plk dr hab. inż. Tadeusz Szczurek, cz.p.o. Rektora – Komendanta WAT od dnia 1 czerwca 2016 r. do dnia 30 września 2016 r. gen. bryg. Prof. dr hab. Zygmunt Mierczyk, Rektor – Komendant WAT od dnia 1 lipca 2011 r. do dnia 31 maja 2016 r. (Dowód: akta kontroli, część 1 str. 2-6)

II. Wprowadzenie

Wojskowa Akademia Techniczna powołana została ustawą z dnia 22 marca 1951 r. o utworzeniu Wojskowej Akademii Technicznej¹ oraz ustawą z dnia 27 lutego 2003 r. o utworzeniu Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego².

Akademia jest uczelnią państwową posiadającą osobowość prawną, jest uczelnią wojskową – publiczną uczelnią akademicką, funkcjonującą na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym³, nadzorowaną przez Ministra Obrony Narodowej.

Akademia jednocześnie jest jednostką wojskową w rozumieniu ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁴.

Podstawowym kierunkiem działalności Akademii, określonym w ww. ustawach, jest kształcenie oraz prowadzenie badań naukowych, prac wdrożeniowych i modernizacyjnych w zakresie nauk wojskowych, technicznych, chemicznych i fizycznych oraz kształcenie i prowadzenie badań naukowych w zakresie nauk ekonomicznych.

W Statucie Wojskowej Akademii Technicznej⁵ określono m.in. ustrój, organizację i organy Akademii oraz podstawowe jej zadania, w tym: prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, wykonywanie ekspertyz, diagnoz i prognoz oraz świadczenie usług badawczych, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa, w tym wymagań NATO.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 7-128)

W okresie objętym kontrolą, (tj. w latach 2013-2016) WAT uczestniczyła w realizacji badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa realizowanych w oparciu m.in. o następujące uregulowania wewnętrzne:

- uchwałę nr 181/III/2011 Senatu z dnia 27 października 2011 r. w sprawie ustalenia zasad prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych w Wojskowej Akademii Technicznej;
- zarządzenia Rektora Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego:

¹ Dz. U. Nr 17, poz. 136.

² Dz. U. Nr 60, poz. 534, ze zm.

³ Dz. U. z 2016 r. poz. 1842, ze zm.

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1430, ze zm.)

⁵ Statut WAT (uchwalony przez Senat WAT na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym), wprowadzony uchwałą nr 215/III/2012 Senatu WAT z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie uchwalenia Statutu WAT. Zmieniony uchwałami: Nr 227/III/2012 z 31 maja 2012 r., Nr 34/WAT/2014 z 29 maja 2014 r. i Nr 52/WAT/2015 z 25 czerwca 2015 r.

- Nr 3/RKR/2011 z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie zasad zawierania przez WAT umów o dzieło i umów zleceń z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej, zmienione zarządzeniem nr 10/RKR/2013 z dnia 13 marca 2013 r.;
- nr 29/RKR/2011 z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Wytycznych do prowadzenia niejawnych badań naukowych i prac rozwojowych w Wojskowej Akademii Technicznej (ze zm.);
- nr 6/RKR/2012 z dnia 23 lutego 2012 r. w sprawie podpisywania i realizacji umów dotyczących działalności badawczej⁶;
- nr 29/RKR/2014 z dnia 2 grudnia 2014 r. w sprawie „Zasad prowadzenia projektów badawczych, prac rozwojowych oraz inwestycji służących potrzebom badań naukowych w WAT”⁷, zmienione zarządzeniem nr 18/RKR/2017 z dnia 31 maja 2017 r.;
- decyzję Rektora WAT nr 150/RKR/2014 z 17 grudnia 2014 r. w sprawie ustalenia minimalnej i maksymalnej wysokości stawki godzinowej wynagrodzenia uzupełniającego za pracę świadczoną przez pracowników WAT w ramach projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych, zmienioną decyzją nr 84/RKR/2016 r. z 30 maja 2016 r.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 129-212)

W ww. uregulowaniach określono m.in. prawa i obowiązki osób realizujących projekty, w tym szczegółowe prawa, odpowiedzialności oraz zadania Kierownika projektu; sposób sporządzania, gromadzenia i kontroli dokumentacji projektów, a także podstawy prawne i uwarunkowania decydujące o uznaniu projektu za zrealizowany. Rektor WAT postanowił, że Prorektor ds. naukowych reprezentuje WAT w kontaktach z ministerstwem właściwym ds. nauki oraz innymi krajowymi i zagranicznymi instytucjami, powołanymi do realizacji przedmiotowych przedsięwzięć, w szczególności poprzez podpisywanie: wniosków, ofert i umów o finansowanie lub dofinansowanie projektów służących nauce oraz dokumentów sprawozdawczych w tym zakresie, a także koordynuje i nadzoruje realizację projektów.

Zasady prowadzenia projektów badawczych (badań naukowych) i prac rozwojowych w WAT określone ww. przepisami miały zastosowanie do przedsięwzięć finansowanych m.in.:

- ze środków finansowych na naukę w ramach działalności statutowej;
- przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, w zakresie określonym w art. 27-30 ww. ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju⁸ (dalej ustawa o NCBR);
- na podstawie umów i zleceń z krajowymi i zagranicznymi podmiotami gospodarczymi, jednostkami naukowymi, organami administracji rządowej i samorządowej, stowarzyszeniami, fundacjami, itp.

Rektor WAT określił także zasady postępowania przy zawieraniu przez WAT umów o dzieło lub zlecenia z pracownikami WAT, żołnierzami zawodowymi oraz osobami fizycznymi niebędącymi pracownikami Akademii (z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej), na wykonanie prac związanych z realizacją zadań statutowych Akademii, w tym w zakresie: przedmiotu i obowiązków stron umowy oraz sposobu dokumentowania i archiwizacji dowodów księgowych stanowiących podstawę rozliczeń finansowych za wykonane prace.

III. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia⁹, że Wojskowa Akademia Techniczna realizowała skontrolowane projekty na podstawie ustaleń ujętych we wnioskach o ich finansowanie i w umowach zawartych z NCBR, nie ustrzeżono się jednak nieprawidłowości.

Realizacja kontrolowanych projektów znajdowała się na różnych etapach zaawansowania. Część projektów jest nadal realizowana, realizacja dwóch projektów została zakończona, realizację jednego

⁶ Utraciło moc z dniem 1 stycznia 2015 r., podstawa: § 2 zarządzenie Rektora WAT nr 29/RKR/2014 z dnia 2 grudnia 2014 r. w sprawie „Zasad prowadzenia projektów badawczych, prac rozwojowych oraz inwestycji służących potrzebom badań naukowych w WAT”.

⁷ Weszło w życie z dniem 1 stycznia 2015 r. W § 13 zarządzenia zapisano, że projekty rozpoczęte przed wejściem w życie niniejszych zasad, realizowane są w oparciu o przepisy zawarte w uchwale nr 181/III/2011 Senatu WAT.

⁸ Dz. U. z 2018 r. poz. 1249.

⁹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

projektu wstrzymano, a realizacja jednego z nich została przerwana (WAT nie poniósł na jego realizację żadnych wydatków).

W większości kontrolowanych projektów WAT brała z reguły niewielki udział w ich początkowych etapach, które miały charakter przygotowawczy i koncepcyjny.

WAT była wykonawcą lub współwykonawcą tych projektów, jako Lider lub członek konsorcjum naukowego. Pozytywnie należy ocenić, że zgodnie ze złożonymi wnioskami i zawartymi umowami do zarządzania projektami stosowano z reguły metodykę PRINCE 2.

Podział pracy na etapy i zadania ujmowano we wnioskach o finansowanie do NCBR, których wzór stanowiły załącznik do regulaminów konkursów i w zawartych umowach.

We wnioskach o finansowanie wykonania projektów wyszczególniano najbardziej istotne technologie mające wpływ na wynik końcowy projektu oraz ujmowano etapy badań naukowych oraz prac rozwojowych z podziałem na poszczególne zadania, co następnie znajdowało odzwierciedlenie w umowach zawieranych z NCBR przez liderów konsorcjów.

Początkowy poziom gotowości technologii kontrolowanych (realizowanych) projektów był ustalany we wnioskach o finansowanie projektów do NCBR oraz w umowach na finansowanie lub współfinansowanie projektów przez NCBR. Realizacja kontrolowanych projektów rozpoczynała się na różnych poziomach gotowości technologii (PGT), a zakończenie ich wszystkich planowano na IX PGT. Terminy realizacji projektów ujęte we wnioskach pokrywały się z terminami realizacji poszczególnych projektów ujętymi w umowach zawartych z NCBR przez liderów konsorcjów.

Pozytywnie należy ocenić to, że WAT w nakazanych terminach składała sprawozdania i rozliczenia dotyczące zakończenia realizowanych projektów i ich poszczególnych etapów i na bieżąco przekazywała je do zainteresowanych podmiotów. Prowadzona ewidencja finansowa zapewniała właściwe rozliczanie poszczególnych projektów w trakcie ich realizacji, a po ich zakończeniu dokonywano końcowego rozliczenia projektu i ewentualnego zwrotu niewykorzystanych środków do liderów projektów.

Na pozytywną ocenę zasługuje także dokonanie jeszcze w trakcie trwania kontroli szczegółowego uregulowania kwestii związanych z archiwizacją dzieł będących przedmiotem umów o dzieła realizowanych w ramach poszczególnych projektów badawczo-rozwojowych.

Zgodnie z warunkami umów dotyczących finansowania poszczególnych kontrolowanych projektów koszty pośrednie rozliczano tylko w przypadku poniesienia kosztów bezpośrednich związanych z danym projektem. Większość umów cywilnoprawnych dotyczących kontrolowanych projektów zawierano z osobami wyszczególnionymi we wnioskach (żołnierzami i pracownikami WAT). Ze środków na realizację projektów nie wypłacano nagród i nie wyodrębniono w ich ramach osobnych kosztów dotyczących zarządzania projektami (zarządzanie projektami w ramach WAT realizowali kierownicy projektów powoływani przez Rektora WAT na podstawie uregulowań wewnętrznych obowiązujących w WAT).

Natomiast negatywnie natomiast należy ocenić, to że:

- w trakcie realizacji projektu WWB wykonano i sfinansowano zadania, które nie były objęte umową dotyczącą realizacji tego projektu, co w ocenie NIK było działaniem nierzetelnym,
- WAT złożyła wniosek do NCBR na projekt Celownik, pomimo że do dnia jego złożenia i w terminie podanym w ogłoszeniu o konkursie nie zostało utworzone w drodze umowy konsorcjum naukowe złożone z WAT, Bumar Żołnierz S.A., WB Electronics - w rozumieniu art. 2 pkt 12 i 13 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki¹⁰. Złożenie wniosku przez WAT w sytuacji braku utworzenia w drodze umowy konsorcjum naukowego w ww. składzie stanowiło w ocenie NIK naruszenie art. 37 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju i art. 10 pkt 2 ustawy o finansowaniu nauki, a także było działaniem nierzetelnym,
- WAT do wniosku o finansowanie projektu Celownik załączył oświadczenia o treści niezgodnej z załącznikami Nr 3A i 3B do regulaminu konkursu Nr 3/2012, ponieważ załączone do niego podpisane przez rektora WAT oświadczenia zostały złożone w imieniu WAT, podczas gdy postanowienia regulaminu konkursu Nr 3/2012 wymagały załączenia do wniosku o finansowanie oświadczeń złożonych w imieniu Wnioskodawcy, tj. konsorcjum naukowego (a nie w imieniu WAT), zgodnych z treścią załączników Nr 3A i 3B. W ocenie NIK było to działaniem nierzetelnym i niecelowym.

¹⁰ Dz. U. z 2018 r. poz. 87 (zwana dalej również ustawą o zasadach finansowania nauki).

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego

Celem kontroli wybranych projektów badawczo-rozwojowych realizowanych przez WAT było dokonanie oceny:

- zarządzania projektami z zakresu prac rozwojowych, w tym poprzedzonych badaniami naukowymi;
- przebiegu realizacji i stanu zaawansowania projektów (prac) rozwojowych, w tym poprzedzonych badaniami naukowymi.

Dla osiągnięcia celu kontroli w Wojskowej Akademii Technicznej kontrolą objęto realizację projektów pn.:

1. Wóz Wsparcia Bezpośredniego, (dalej: WWB),
2. Nowy Bojowy, Pływający Wóz Piechoty, (dalej: NBPWP),
3. Dywizjonowy moduł ogniowy 155 mm armatohaubic samobieżnych „KRYL”, (dalej: DMO KRYL),
4. Zautomatyzowany system dowodzenia i kierowania ogniem dywizjonowego modułu ogniowego 155 mm lekkich armatohaubic „KRYL”, (dalej: ZSDiKO KRYL),
5. Mikrofalowa broń obezwładniająca, (dalej: MBO),
6. Celownik termowizyjny kompatybilny z systemem C4ISR TYTAN zintegrowany z wyświetlaczem nahałmowym, modułem laserowego systemu identyfikacji „swój-obcy” (IFF) z możliwością zdalnego sterowania głównymi funkcjami celownika, (dalej: Celownik),
7. Kamery obserwacyjno-rozpoznawcze o szerokim zakresie natężenia światła LLL/CCD TV kompatybilne z systemem C4ISR TYTAN, (dalej: Kamera).

Ww. projekty realizowane były na podstawie umów o ich wykonanie i finansowanie (współfinansowanie), zawartych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (dalej „Centrum” lub „NCBR”) z wykonawcami wybranymi w drodze konkursów na wykonanie projektów na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa.

WAT była wykonawcą lub współwykonawcą tych projektów, jako Lider lub członek konsorcjum naukowego.

Realizacja umów dotyczących projektów Celownik i Kamera została zakończona w terminach określonych w umowach zawartych z NCBR, a w ramach realizacji Projektu MBO, który został przerwany, WAT nie wykonała żadnych zadań ani nie poniosła kosztów jego realizacji.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 276-353, część 5 str. 1 – 336)

1. Zarządzanie projektami z zakresu prac rozwojowych, w tym poprzedzonych badaniami naukowymi.

WAT przed złożeniem wniosków o finansowanie projektów nie brała udziału w uzgodnieniu i ustaleniu z liderami projektów sposobu zarządzania projektem oraz zasad podziału projektu na etapy, kontroli i odbioru wyników pracy. Kierownicy projektów wyjaśnili, że całość wniosków scalali i składali liderzy projektów, którzy z reguły do zarządzania projektami proponowali metodykę PRINCE 2.

Podział pracy na etapy i zadania ujęto we wnioskach o finansowanie do NCBR, których wzory stanowiły załącznik do regulaminów konkursów.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 256-258, część 6 str. 142-147)

WAT we wniosku o finansowanie projektu Celownik do zarządzania ww. projektem przyjęła metodykę PRINCE 2, co było zgodne z regulaminem konkursu nr 3/2012. We wniosku ustalono, że w ramach Konsorcjum powołany zostanie Komitet Sterujący, którego zadaniem będzie zarządzanie projektem. Kierownik projektu wyjaśnił, że w trakcie przygotowywania wniosku wyznaczeni przedstawiciele członków konsorcjum wielokrotnie spotykali się w siedzibie Lidera w celu przygotowania wniosku i ustalenia tematyki zadań i etapów oraz terminów ich realizacji i zarządzania projektem. Ponadto wyjaśnił, że „członkowie Konsorcjum ustalili, że po przyznaniu projektu (pozytywnej decyzji Dyrektora NCBR) zostanie sporządzona umowa konsorcjum, w której również będzie wymieniona metodyka zarządzania projektem.”

We wniosku o finansowanie uwzględniono założenia projektu Celownik¹¹ obejmujące m.in.: zasady podziału pracy na etapy, kontrolę i odbiór wyników pracy zgodnie z warunkami określonymi w decyzji Nr 28/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 lutego 2011 r. w sprawie systemu pozyskiwania,

¹¹ Wniosek na Projekt Celownik Nr 194066 (Nr rej.: O ROB/0027/03/001) złożono za pośrednictwem systemu OSF w dniu 5 września 2012 r.

eksploatacji i wycofywania uzbrojenia i sprzętu wojskowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej¹² z uwzględnieniem specyfiki projektu; obowiązek uzgodnienia z gestorami UiSW dokumentów takich jak m.in. Założeń Taktyczno-Technicznych, metodyki badań kwalifikacyjnych (państwowych).

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

We wnioskach o finansowanie wykonania projektów wyszczególniano najbardziej istotne technologie mające wpływ na wynik końcowy projektu.

W przypadku projektu Celownik, którego Liderem była WAT zaliczono do nich m.in.: wykonanie zespołów elektronicznych z nowoczesnymi układami programowalnymi wysokiej skali integracji do najnowszej generacji matryc mikrobolometrycznych, metody przetwarzania danych, opracowanie nowoczesnych asferycznych elementów optycznych dla zakresu dalekiej podczerwieni oraz transmisji danych z celownika.

W większości kontrolowanych projektów WAT brała z reguły niewielki udział, w ich początkowych etapach, które miały charakter przygotowawczy i koncepcyjny.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

We wnioskach o finansowanie projektów do NCBR ujmowano analizę ryzyka realizacji projektów. WAT nie zgłaszała propozycji do analizy ryzyka dla realizacji poszczególnych projektów (za wyjątkiem projektu Celownik) ponieważ Uczelnia w większości projektów nie realizowała kluczowych dla ich zakończenia zamierzeń oraz posiadała odpowiedni stan osobowy oraz zaplecze laboratoryjne do wykonania swoich zadań w ramach projektu.

Ustalono, że w czasie przygotowania wniosku o finansowanie projektu Celownik WAT dokonała analizy ryzyka, podczas której stwierdzono, że głównym czynnikiem mającym wpływ na realizację projektu jest zakup matrycowego mikrobolometrycznego detektora podczerwieni ale uznano, że stała współpraca z producentem znacząco zmniejsza to ryzyko. Ponadto istotnych zagrożeń dla realizacji projektu nie stwierdzono ze względu na doświadczenie podmiotów wymienionych we wniosku w zakresie prac badawczo-rozwojowych w obszarze optoelektroniki. We wniosku stwierdzono, że pewnym zagrożeniem dla realizacji projektu było jego powiązanie z innymi projektami systemu Tytan¹³, ale ze względu na ich ujęcie w tym samym konkursie Nr 3/2012 ryzyko to uznano za niewielkie.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym powyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2. Przebieg realizacji i stan zaawansowania projektów (prac) rozwojowych, w tym poprzedzonych badaniami naukowymi.

Opis stanu
faktycznego

Początkowy poziom gotowości technologii kontrolowanych (realizowanych) projektów był ustalany we wnioskach o finansowanie projektów do NCBR oraz w umowach na finansowanie lub współfinansowanie projektów przez NCBR. Realizacja kontrolowanych projektów rozpoczynała się na różnych poziomach gotowości technologii. Projekt NPBWP rozpoczęto od I poziomu gotowości technologii (PGT), projekt DMO KRYL rozpoczęto od II PGT, projekt ZSDiKO KRYL od III PGT, projekt WWB od IV PGT, a projekty Celownik i Kamera od VI PGT. Początkowy poziom gotowości technologii ujęty w poszczególnych wnioskach był zgodny z zawartymi umowami.

We wnioskach o finansowanie projektów oraz umowach zawartych z NCBR ustalano poziom gotowości technologii planowany do osiągnięcia na zakończenie każdego etapu i zadania projektu.

Ustalono, że we wnioskach o finansowanie projektów i w umowach podpisanych z NCBR wszystkie kontrolowane projekty miały zakończyć się uzyskaniem IX poziomu gotowości technologii¹⁴.

¹² Dz. Urz. MON Nr 3, poz. 35, ze zm.

¹³ Były to następujące projekty:

- System identyfikacji bojowej swój-obcy (IFF) w wariantach żołnierz-żołnierz, pojazd-pojazd, kompatybilny z systemem TYTAN.
- Modułowy Integrator do zarządzania systemem C4I żołnierza.
- Kamery obserwacyjno-rozpoznawcze o szerokim zakresie natężenia światła LLL/CCD TV kompatybilne z systemem C4ISR ISW TYTAN.
- Zintegrowany modułowy hełm balistyczny dla indywidualnych systemów walki TYTAN.

¹⁴ Opis IX poziomu technologii zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 stycznia 2011 r. w sprawie sposobu zarządzania przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju realizacją badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 18, poz. 91) – poziom IX – sprawdzenie

We wniosku na projekt DMO KRYL założono osiągnięcie VIII poziomu gotowości technologii natomiast harmonogramie stanowiącym załącznik do wniosku i w umowie – IX PGT.

(Dowód: akta kontroli, część 3 str. 1-360)

Szczegółowe założenia kontrolowanych (realizowanych przy udziale WAT) projektów, były ujęte we wnioskach i w zawartych umowach oraz w regulaminach konkursów dotyczących poszczególnych projektów, które zostały ogłoszone przez NCBR. Jednocześnie Rektor WAT oraz kierownicy poszczególnych projektów wyjaśnili, że członkom konsorcjów realizujących projekty nie były znane inne założenia, niż wymienione w regulaminach konkursów NCBR ani uzgodnienia NCBR z Ministrem Obrony Narodowej dotyczące realizowanych projektów.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 259-262, część 6 str. 150-154, część 8 str. 292-297)

WAT jako członek konsorcjów realizujących poszczególne projekty nie był informowany o uwagach merytorycznych i finansowych recenzentów, ani o to nie wnioskował, z uwagi na znikomy udział WAT w realizacji poszczególnych projektów (w porównaniu do innych członków konsorcjów) oraz z powodu pozytywnego dla WAT rozstrzygnięcia procedur konkursowych. Wyjątkiem były projekty WWB i NBPWP, przy realizacji których WAT został poinformowany o merytorycznych uwagach recenzentów, ale w ocenie kierowników tych projektów w WAT nie były one istotne z punktu widzenia powodzenia realizacji projektu.

(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 593-602, część 6 str. 250-254, część 8 str. 288-297)

Terminy realizacji projektów ujęte we wnioskach pokrywały się z terminami realizacji poszczególnych projektów ujętymi w umowach zawartych z NCBR przez liderów konsorcjów. W trakcie realizacji części umów dotyczących projektów dokonywano niewielkich zmian terminów realizacji poszczególnych etapów harmonogramu i przesunięć w kosztach, co nie wymagało, zgodnie z umową, aneksowania umowy¹⁵ (np. Projekt Celownik) lub wydłużano termin realizacji poszczególnych etapów projektów lub terminów zakończenia projektów na podstawie aneksów do umów dotyczących poszczególnych projektów (np. Projekt WWB i Projekt DMO KRYL).

(Dowód: akta kontroli, część 3 str. 1-360, część 6 str. 1-353, część 8 str. 288-297)

We wnioskach na realizację poszczególnych kontrolowanych projektów ujmowano etapy badań naukowych oraz prac rozwojowych z podziałem na poszczególne zadania, co następnie znajdowało odzwierciedlenie w umowach zawieranych z NCBR przez liderów konsorcjów.

(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 1-610, część 6 str. 1-353, część 8 str. 1-471)

W toku procedur konkursowych we wnioskach o finansowanie projektów składanych do NCBR były ujmowane dane dotyczące potencjału naukowego WAT pod kątem identyfikacji rozwiązań funkcjonujących w zakresie projektu oraz określenia planowanych do osiągnięcia wskaźników niematerialnych, jakie będą efektem realizacji projektu.

(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 1-610, część 6 str. 1-353, część 8 str. 1-471)

W trakcie kontroli stwierdzono przypadki podpisywania umów konsorcjum naukowego po złożeniu wniosków do NCBR. Umowa ustanowienia konsorcjum „SOWA” (w składzie WAT, Bumar Żołnierz S.A., WB Electronics) z dnia 13 grudnia 2012 r. zawarta w celu realizacji projektu Celownik została podpisana przed zawarciem Umowy Nr DOBR/0027/R/ID1/2012/03 pomiędzy WAT (Liderem Konsorcjum) i NCBR, ale już po złożeniu wniosku do NCBR Nr 194066 (nr rej.: O ROB/0027/03/001) w dniu 05 września 2012 r. i po wydaniu decyzji Nr 0027/R/ID1/2012/03 Dyrektora NCBR z dnia 27 listopada 2012 r. w sprawie przyznania środków finansowych na ten projekt na kwotę 3.510,0 tys. zł.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

W trakcie kontroli ustalono, że WAT w ramach procedury składania wniosku na Projekt Celownik złożyła we własnym imieniu oświadczenia, których wzór ujęto w załączniku Nr 3A i 3B do regulaminu konkursu 3/2012, pomimo tego że powinny być one złożone w imieniu wnioskodawcy, tj. konsorcjum naukowego. Było to niezgodne z regulaminem konkursu oraz z wymogami wynikającymi z załączników

---

technologii w warunkach rzeczywistych odniosło zamierzony efekt. Wskazuje to, że demonstrowana technologia jest już w ostatecznej formie i może być zaimplementowana w docelowym systemie. Między innymi dotyczy to wykorzystania opracowanych systemów w warunkach rzeczywistych.

¹⁵ Zgodnie z zawartymi umowami za zmianę warunków realizacji projektu nie uważa się:

- przesunięcia pomiędzy poszczególnymi kategoriami kosztów nieprzekraczających 15% kwoty w ramach kategorii,
- zmiany terminów realizacji poszczególnych etapów harmonogramu wykonania projektu nie więcej niż o 4 miesiące,
- przesunięć kosztów pomiędzy poszczególnymi zadaniami w ramach danego etapu harmonogramu wykonania projektu,
- przesunięć środków pomiędzy kolejnymi latami budżetowymi.

3A i 3B do regulaminu konkursu. Zgodnie z rozdziałem V pkt 3 i załącznikiem Nr 3 do regulaminu wniosek niespełniający kryteriów formalnych podlegał odrzuceniu przez NCBR.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

Kontrola wykazała, że WAT złożyła w dniu 5 września 2012 r. wniosek do NCBR na projekt Celownik pomimo, że do dnia jego złożenia nie utworzono umową konsorcjum naukowego, tj. wnioskodawcy uprawnionego do złożenia wniosku do NCBR.

Umowa ustanowienia konsorcjum „SOWA” w składzie WAT, Bumar Żołnierz S.A., WB Electronics została zawarta dnia 13 grudnia 2012 r. Liderem powołanego konsorcjum została Wojskowa Akademia Techniczna. W § 14 ww. umowy strony postanowiły, że „Umowa Konsorcjum zacznie obowiązywać od momentu jej podpisania przez wszystkich członków Konsorcjum i zostaje zawarta na czas realizacji CELU”. Umowa ustanowienia konsorcjum „SOWA” stanowiła podstawę do podpisania Umowy Nr DOBR/0027/R/ID1/2012/03 pomiędzy WAT (Liderem Konsorcjum) i NCBR.

W umowie, ani w jej nazwie nie zapisano, że dotyczy ona utworzenia konsorcjum naukowego w rozumieniu art. 2 pkt 12 i 13 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki.

Zgodnie z art. 37 ust 1 pkt ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju w konkursie na wykonanie projektów mogą brać udział konsorcja naukowe w rozumieniu ustawy o zasadach finansowania nauki. W art. 10 pkt 2 ustawy o zasadach finansowania nauki zapisano, że: z wnioskami o przyznanie środków finansowych na realizację zadań określonych w art. 5 pkt 1-3 do Centrum Nauki i Centrum Rozwoju mogą występować: 2) konsorcja naukowe.

Ponadto zgodnie z rozdziałem IV pkt 1 regulaminu konkursu Nr 3/2012 wniosek składa Wnioskodawca, którym zgodnie z rozdziałem I pkt 4 lit. a jest konsorcjum naukowe w rozumieniu ustawy o zasadach finansowania nauki. W art. 2 pkt 12 i 13 ww. ustawy określono, że: „konsorcjum naukowe to grupa jednostek organizacyjnych, w której skład wchodzi co najmniej jedna jednostka naukowa oraz co najmniej jeden przedsiębiorca, albo co najmniej dwie jednostki naukowe, podejmującą na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie obejmujące badania naukowe, prace rozwojowe lub inwestycje służące potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, a działalność konsorcjów naukowych, sieci naukowych, centrów naukowych Polskiej Akademii Nauk, centrów naukowo-przemysłowych to działalność związana z realizacją wspólnych badań naukowych, prac rozwojowych oraz wspólnych projektów i przedsięwzięć określonych w umowie o ich utworzeniu”. Z powyższego wynika, że w terminie złożenia wniosku określonym w ogłoszeniu o konkursie Nr 3/2012:

- 1) nie było utworzone w drodze stosownej umowy konsorcjum naukowe w rozumieniu art. 2 pkt 12 i 13 ww. ustawy, w związku z rozdziałem I pkt 4 lit. a regulaminu konkursu 3/2012, zatem wniosek złożony do NCBR nie był wnioskiem uprawnionego wnioskodawcy, tj. konsorcjum naukowego,
- 2) wniosek ten został złożony przez WAT, a nie przez konsorcjum naukowe.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

Oprócz ww. projektu Celownik dotyczyło to projektów Kamera i WWB.

Rektor WAT i kierownicy projektów wyjaśnili, że w trakcie przygotowywania wniosków wyznaczeni przedstawiciele WAT spotykali się głównie w siedzibach liderów w celu przygotowywania wniosków i ustalili m.in., że po wygraniu konkursu (po pozytywnej decyzji Dyrektora NCBR) zostaną sporządzone umowy konsorcjum dotyczące tych projektów stanowiące podstawę do zawarcia umów z NCBR.

(Dowód: akta kontroli, część 7 str. 1-176, część 8 str. 1-471)

Umowy na dofinansowanie poszczególnych projektów podpisywane były przez liderów konsorcjów, a ich wzory z reguły stanowiły załączniki do regulaminów konkursów ogłaszanych przez NCBR.

Zgodnie z zawartymi umowami na finansowanie poszczególnych projektów nadzór nad realizacją projektów miały wykonywać zespoły nadzorujące powołane przez Dyrektora NCBR na podstawie art. 42 pkt 2 ustawy z dnia 30 kwietnia o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju¹⁶. Podstawę ww. ocen według umów stanowić miały raporty z zakończenia poszczególnych etapów i raporty końcowe z realizacji projektów, które były sporządzane przez liderów projektów.

W poszczególnych umowach zawartych z NCBR nie wskazano jednak kto (jaki organ, instytucja) miał dokonać ostatecznego odbioru wyników projektu, m.in. w formie „fizycznego” przekazania - odbioru stosownej dokumentacji i prototypów.

¹⁶ Proces realizacji kontrolowanych projektów nadzorowany był w siedzibie wykonawców i współwykonawców projektów (liderów lub członków konsorcjów).

Zdaniem NIK byłyby to celowe dla usprawnienia procesu kontroli zgodności wykonania projektów z warunkami określonymi w zawartych umowach oraz dla końcowej oceny merytorycznej projektu dokonywanej przez Komitet Sterujący NCBR zgodnie z art. 17 pkt 11 ustawy o NCBR.

(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 1-610, część 6 str. 1-353, część 8 str. 1-471)

Ponadto zgodnie z art. 34 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 roku o zasadach finansowania nauki projekty o wartości przekraczającej 3 mln zł podlegały obowiązkowemu audytowi zewnętrznemu. W kontrolowanym okresie audytem zewnętrznym został objęty projekt *Celownik termowizyjny kompatybilny z systemem C4ISR TYTAN zintegrowany z wyświetlaczem nahałmowym, modułem laserowego systemu identyfikacji „swój-obcy” (IFF) z możliwością zdalnego sterowania głównymi funkcjami celownika*, dla którego WAT była liderem konsorcjum. Z „Opinii niezależnego audytora zewnętrznego projektu” i ze „Sprawozdania Nr 13/15-291/WAT/2015 z przeprowadzenia audytu zewnętrznego projektu”¹⁷ wynikało, że:

- wiarygodnie przedstawiono dane liczbowe i opisowe w zawartych dokumentach związanych z realizowanym projektem,
- zrealizowano wydatki i uzyskano założone efekty związane z realizowanym projektem, zgodnie z wymaganiami zawartymi we wniosku, decyzji lub umowie,
- poprawnie dokumentowano i ujmowano operacje gospodarcze w wyodrębnionej dla projektu ewidencji księgowej.

Zgodnie z zapisami umów zawartych z NCBR na finansowanie kontrolowanych projektów audyt projektu powinien być rozpoczęty przed wydatkowaniem 80% środków finansowych przeznaczonych na dany projekt. Na podstawie umów zawartych z NCBR jego koszt był ponoszony przez WAT uznawany był jako koszt kwalifikowany projektu jeżeli audyt rozpoczynał się po wydatkowaniu 50% środków przeznaczonych na realizację projektu i w związku z powyższym koszt ten pomniejszał jednocześnie pulę środków na główne zamierzenia związane z realizacją projektu. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 roku o zasadach finansowania nauki nie reguluje kto ponosi koszty audytu, natomiast w § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie przeprowadzania audytu zewnętrznego wydatkowania środków finansowych na naukę¹⁸ zapisano, że audytowany podmiot dokonuje wyboru audytora, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych, i ponosi koszty przeprowadzenia audytu.

Nadzór wewnętrzny nad realizacją projektów badawczo-rozwojowych w WAT prowadzony był, w kontrolowanym okresie, przez zespół kontroli wewnętrznej WAT w ramach funkcjonującego w WAT systemu kontroli wewnętrznej¹⁹.

W latach 2013-2016 zespół kontroli wewnętrznej WAT przeprowadził 30 kontroli projektów (prac, programów), w tym 8 kontroli projektów badawczo-rozwojowych (nie dotyczyły one projektów objętych kontrolą NIK). Przedmiot kontroli realizowanych w tym zakresie przez zespół kontroli wewnętrznej obejmował:

- stan i kompletność dokumentacji związanej z realizowanym projektem (m.in. umowy i aneksy, raporty, kosztorysy, itd.),
- gospodarkę materiałową oraz jej rozliczanie,
- sprawdzenie rzeczywistych kosztów projektu i ich relacji w stosunku do kosztów planowanych,
- rozliczenie finansowe projektu.

Zagadnienia związane z realizacją projektów objętych kontrolą i zagadnienia związane z realizacją prac rozwojowych w ramach innych projektów i szeroko pojętą realizacją projektów rozwojowych przez WAT w latach 2013-2016 nie były przedmiotem zadań audytowych realizowanych przez audytora wewnętrznego WAT.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 6 str. 354-738)

¹⁷ Opinia niezależnego audytora po przeprowadzeniu audytu zewnętrznego i Sprawozdanie Nr 13/15-291/WAT/2015 z przeprowadzenia audytu zewnętrznego projektu pt.: „Celownik termowizyjny kompatybilny z systemem C4ISR TYTAN zintegrowany z wyświetlaczem nahałmowym, modułem laserowego systemu identyfikacji „swój-obcy” (IFF) z możliwością zdalnego sterowania głównymi funkcjami celownika” realizowanego na podstawie decyzji Nr 0027/R/ID1/2012/03 z dnia 27 listopada 2012 r. Dyrektora Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz umowy Nr DOBR/0027/R/ID1/2012/03 o wykonanie i współfinansowanie projektu realizowanego na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa z dnia 19 grudnia 2012 r.”

¹⁸ Dz. U. Nr 207, poz. 1237.

¹⁹ Na podstawie Decyzji Nr 126/RKR/2011 Rektora Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji Kontroli Instytucjonalnej w Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego.

W zawieranych z NCBR umowach na finansowanie projektów w różnorodny sposób regulowano kwestie praw własności przemysłowej. W umowach na Projekty Celownik i Kamera) zastosowano treści art. 32 ust. 3 ustawy o NCBR o brzmieniu „Właścicielem wynalazku, wzoru użytkowego lub wzoru przemysłowego powstałego w wyniku wykonania projektów dotyczących badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, finansowanych przez Centrum, jest Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Obrony Narodowej” (pomimo tego, że w regulaminie Konkursu dotyczącym tych projektów inaczej uregulowano te zagadnienia), a w części zawartych umów szerzej uregulowano te zagadnienia. W przypadku umowy na Projekt Celownik strony (NCBR i Wykonawca) nie określiły sposobu i warunków udostępniania i rozpowszechniania efektów wykonanych projektów, co było niezgodne z art. 41 ust. 2 pkt 6 ustawy o NCBR i ustaleniami dokonanyymi przez Komitet Sterujący w regulaminie konkursu. Ponadto nie uregulowano w ogóle kwestii praw autorskich praw majątkowych (i pokrewnych), pomimo że wymagał tego regulamin konkursu. NCBR po zawarciu tej umowy zaproponował wprowadzenie zapisów dotyczących ww. kwestii w drodze zawarcia stosownego aneksu, który nie został zawarty z uwagi na odmienne stanowiska stron umowy w tym zakresie²⁰.

(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 1-610, część 6 str. 1-738, część 8 str. 1-471)

W toku realizacji poszczególnych etapów projektów badawczo-rozwojowych zadania WAT dotyczyły głównie etapu badań naukowych m.in. w zakresie opracowania Studium Wykonalności (SW), Wstępnych Założeń Taktyczno-Technicznych (WZTT), Projektu Założeń Taktyczno-Technicznych (PrZTT), Założeń Taktyczno-Technicznych (ZTT), Projektu Konceptyjnego (PK), Analizy Techniczno-Ekonomicznej (ATE). Dokumenty te były opracowywane w ramach osiągania poziomów gotowości technologii planowanych do uzyskania na początku realizacji poszczególnych projektów (jako pierwsze zadania projektu).

W projekcie WWB Założenia Taktyczno-Techniczne opracowano w ramach uzyskania IV PGT, a w projekcie NPBWP SW i WZTT opracowano w ramach uzyskania I PGT, a PrZTT, ATE i PK w ramach uzyskania II PGT.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 2 str. 1-610, część 8 str. 1-471)

Kontrolowane projekty realizowano zgodnie z założeniami ustalonymi w umowach bez posiadania (znajomości) Wymagań Operacyjnych. Ustalono, że Akademii jako członkowi konsorcjów realizujących projekty, nie były znane inne, niż wymienione w regulaminach konkursów założenia (opisy projektów) NCBR i uzgodnienia z Ministerstwem Obrony Narodowej, dotyczące realizowanych projektów.

Wyjątkiem był projekt ZSDiKO KRYL, dla którego WAT dysponowała Wymaganiami Operacyjnymi, ale nie udostępniano ich poza Uczelnię (innym członkom Konsorcjum) z uwagi na to, że były one dokumentem niejawnym.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 4 str. 1-345)

Dla wszystkich kontrolowanych projektów wydzielano w ewidencji księgowej odpowiednią ewidencję analityczną, za pomocą której ewidencjonowano przychody i koszty odrębnie dla każdego projektu, a jeżeli wymagała tego umowa, to dla celów finansowania i rozliczania projektu prowadzono wyodrębniony rachunek bankowy.

Dowód: akta kontroli, część 1 str. 281-286

Ustalono, że dokonywano końcowego rozliczenia przekazanych do WAT przez liderów środków na realizację projektów.

I tak: w związku z zakończeniem i rozliczeniem zadań realizowanych przez WAT w ramach projektu DMO KRYL dokonano zwrotu niewykorzystanej kwoty do lidera projektu w wysokości 39.031,93 zł (w tym 31,93 zł odsetek uzyskanych od środków otrzymanych od Lidera) i następnie zamknięto rachunek bankowy prowadzony dla potrzeb finansowania realizacji projektu.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 3 str. 241-245)

Ustalono, że realizacja projektu pt.: „Zautomatyzowany system dowodzenia i kierowania ogniem dywizjonowego modułu ogniowego 155 mm lekkich armatohaubic „KRYL” została wstrzymana od dnia 1 października 2014 r., na podstawie pisma Zastępcy Dyrektora NCBR Nr DOBR.5111.38.2013.AG:60.AG3 z dnia 29 września 2014 r. Do dnia zakończenia kontroli realizacja tego projektu nie została wznowiona, pomimo trwających rozmów między Liderem Konsorcjum

²⁰ Projekt aneksu do umowy, który został przygotowany przez NCBR we współpracy z MON, regulował ściślej te zagadnienia, ale zdaniem członków konsorcjum ograniczał ich prawa m.in. do uzyskania licencji zwrotnej.

a NCBR zmierzających do ponownego uszczegółowienia celu głównego i celów szczegółowych projektu oraz korekty harmonogramu i umowy na realizację przedmiotowego projektu.

(Dowód: akta kontroli, część 4 str. 1-345)

W toku realizacji kontrolowanych projektów, WAT jako uczelnia państwowa nie wносиła finansowego wkładu własnego. W umowie dotyczącej projektu ZSDiKO KRYL na wniosek Prorektora ds. Naukowych WAT dokonano zmian w celu wyłączenia Uczelni z konieczności wniesienia takiego wkładu.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 4 str. 1-345)

W ramach środków wyodrębnionych przez NCBR dla WAT w zawartych umowach (i przekazywanych dla WAT jako Lidera Projektu bezpośrednio z NCBR lub za pośrednictwem liderów) na projekty realizowane przy współdziałaniu WAT nie wyodrębniono osobnych kosztów dotyczących zarządzania projektami. Częściowo zawierały się one w kosztach pośrednich (w kosztach ogólnouczelnianych i wydziałowych), z których WAT dofinansowywała działalność Akademii m.in. poprzez pokrywanie części kosztów etatowych wynagrodzeń dla osób zatrudnionych w WAT (w tym osób pełniących funkcję kierowników projektów, którzy zarządzali ich realizacją w Akademii).

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 6 str. 1-353)

Kontrola wykazała, że przy realizacji projektów konieczne było dokonanie przez wykonawców, w tym WAT zakupu aparatury kontrolno-pomiarowej i badawczej oraz poszczególnych elementów niezbędnych do wytworzenia prototypów. Zakupy aparatury naukowo-badawczej były zgodne ze złożonymi wnioskami i niezbędne do realizacji projektów (zakupiono m.in. oprogramowanie, licencje do oprogramowania wykorzystywanego symulacji komputerowych i do tworzenia modeli przestrzennych na drukarkach 3D, stanowisko do badania parametrów kamer).

(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 1-610, część 6 str. 1-353, część 8 str. 1-471)

Koszty poniesione na realizację poszczególnych etapów projektów (w podziale na kategorie kosztów) były zgodne z zapisami umów. Szczegółowe rozliczanie kosztów projektów ujmowano w raportach z zakończenia poszczególnych etapów i raportach końcowych projektów, które odzwierciedlały rzeczywisty stan realizacji projektów i wydatkowania środków finansowych.

Wszelkie zmiany umów dotyczących realizacji projektów dokonywane miały być w formie pisemnej pod rygorem nieważności²¹, z zastrzeżeniem niewielkich przesunięć środków finansowych, które zgodnie z zapisami zawartych umów nie wymagały podpisywania aneksów do zawartych umów. Zmiany te dokonywane były za pośrednictwem liderów projektów na formularzu NCBR pn. „Wniosek o wprowadzenie zmian w projekcie realizowanym na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa”.

Wyjątkiem od powyższego była realizacja projektu WWB, w ramach którego WAT zrealizowała zamierzenia dotyczące opracowania Studium Wykonalności (SW) i Projektu Konceptyjnego (PK), które nie były ujęte w umowie na finansowanie tego projektu (w załączniku Nr 2 do umowy z NCBR – Harmonogram wykonania projektu). SW wykonano w ramach środków przeznaczonych na opracowanie ZTT i poniesiono na nie koszty w kwocie 63.232,39 zł (koszty planowane na opracowanie ZTT przez WAT nie zostały przekroczone). W związku z tym, że przygotowany przez Lidera Konsorcjum aneks do umowy z NCBR na realizację tego projektu (w tym zakresie) nie został do dnia zakończenia kontroli podpisany, WAT poniosła koszty na opłacenie zawartych umów cywilnoprawnych (zlecenia i o dzieło) dotyczących opracowania SW i PK w łącznej kwocie 173.920,40 zł, które nie zostały rozliczone i sfinansowane przez Lidera Konsorcjum (obciążały one koszty funkcjonowania WAT).

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 8 str. 1-852)

Zgodnie z warunkami umów dotyczących finansowania poszczególnych kontrolowanych projektów, koszty pośrednie rozliczano tylko w przypadku poniesienia kosztów bezpośrednich związanych z danym projektem. Kwestor WAT w złożonych wyjaśnieniach podał, że poniesione przez WAT koszty pośrednie stanowiły koszty kwalifikowane kontrolowanych projektów, a ich poziom był każdorazowo ustalany wskaźnikiem procentowym ujętym w umowach zawieranych z NCBR. Poniesione koszty

²¹ W postanowieniach końcowych wzorów do umów (stanowiących załączniki do regulaminu konkursów) istniał zapis w brzmieniu: „Wszelkie zmiany Umowy dokonywane są w formie pisemnej pod rygorem nieważności, z zastrzeżeniem § 10 Umowy” (§ 21 wzoru umowy do regulaminu konkursu Nr 1/2011 i Nr 3/2012); „Wszelkie zmiany Umowy dokonywane będą w formie pisemnej pod rygorem nieważności (§ 18 ust. 10 wzoru umowy do regulaminu konkursu Nr 4/2013); „Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w Umowie, wszelkie zmiany Umowy dokonywane będą w formie pisemnej pod rygorem nieważności” (§ 18 ust. 10 wzoru umowy do regulaminu konkursu Nr 1/PS/2014).

pośrednie (ustalone ryczałtowo na podstawie ww. wskaźników) wynikające z kosztorysów projektów były rozdzielane na koszty wydziałowe i koszty ogólnouczelniane według wewnętrznych zasad ustalonych w WAT, a ich suma nie przekraczała wartości ustalonych w poszczególnych umowach.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531)

W ramach większości realizowanych projektów nie przewidziano konieczności zakupu usług badawczych realizowanych przez podwykonawców. Wyjątkiem był projekt ZSDiKO KRYL (którego finansowanie wstrzymano), w ramach realizacji którego planowano zakup usług doradczych od firmy specjalizującej się w wykorzystaniu kontenerów na stanowiska dowódczo-sztabowe (przy wariacie wykorzystania nadwozia furgonowego zamiast kontenerów usługi te mogłyby zrealizować także inne firmy).

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 4 str. 1-339)

Większość umów cywilnoprawnych dotyczących kontrolowanych projektów zawierano z osobami wyszczególnionymi we wnioskach (żołnierzami i pracownikami WAT). Ze środków na realizację projektów nie wypłacano nagród.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531)

Kontrola wykazała, że zgodnie z zawartymi z NCBR umowami oraz umowami konsorcjum o wykonanie i finansowanie projektów, Wykonawca oraz każdy z członków konsorcjum był zobowiązany do sporządzenia, posiadania i przechowywania dokumentów, w tym źródłowych, potwierdzających wszystkie koszty poniesione na realizację projektu w okresie realizacji i 5 lat po zakończeniu realizacji projektu, celem przedłożenia ich do kontroli.

W wyniku analizy przepisów wewnętrznych WAT ustalono, że:

- obowiązek gromadzenia, przechowywania i archiwizowania dokumentacji projektu, powierzony został Kierownikowi projektu (§ 7 ust. 1-3 „Zasad prowadzenia projektów badawczych (...)”, stanowiących załącznik do zarządzenia Nr 18/RKR z dnia 31 maja 2017 r.;
- zagadnienia dotyczące: sposobu zawierania umów z pracownikami Akademii; potwierdzenia odbioru realizacji przedmiotu umowy; wystawienia dla Akademii przez wykonawcę umowy rachunku za wykonaną pracę; sporządzenia i archiwizowania dokumentów stanowiących dowody księgowe, uregulowane zostały w §§ 5-7 zarządzenia Nr 3/RKR/2011 z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie zasad zawierania przez WAT umów o dzieło i umów zleceń z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej (ze zm.).

W przepisach tych brak było jednak unormowań dotyczących archiwizacji dokumentów źródłowych, takich jak dzieła, będące przedmiotem (efektem) umów cywilnoprawnych zawartych z pracownikami WAT w ramach prowadzonych w Akademii prac badawczych na realizację zadań związanych z wykonaniem projektów.

W dniu 19 grudnia 2017 r. Rektor WAT wyjaśnił m.in., że: „*Uzyskane wyniki przeprowadzanych prac badawczych będące przedmiotem umów o dzieło i wykonane w formie dzieła w czasie realizacji projektu badawczego stanowią integralną część raportu końcowego z wykonanych prac lub ich etapów i po zakończeniu projektu jeden egzemplarz raportu pozostaje w bibliotece WAT, a drugi w jednostce organizacyjnej, w której realizowano projekt*”.

Ponadto Rektor WAT poinformował, że trwają prace nad nowelizacją zarządzenia nr 3/RKR/2011 z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie zawierania przez WAT umów o dzieło, zlecenia z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej oraz zarządzenia dotyczącego realizacji prac badawczych w WAT nr 18/RKR/2017 z dnia 31 maja 2017 r., o szczegółowe zapisy dotyczące przechowywania dzieła jako przedmiotu umowy.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 281-284)

W dniu 18 stycznia 2018 r. Rektor Wojskowej Akademii Technicznej poinformował Dyrektora Departamentu Obrony Narodowej NIK, że w związku z prowadzoną w WAT kontrolą realizacji prac rozwojowych na rzecz resortu obrony narodowej, podjął decyzję o uregulowaniu kwestii związanej z właściwym odbiorem, wskazaniem sposobu, czasu i miejsca przechowywania przedmiotów umów cywilnoprawnych, zawartych w ramach prowadzonych w Akademii prac badawczych.

W załączeniu przedstawiono:

- zarządzenie Rektora Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego nr 44/RKR/2017 z dnia 27 grudnia 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie „Zasad prowadzenia projektów badawczych, prac rozwojowych oraz inwestycji służących potrzebom badań naukowych w WAT”, załącznik Nr 1;

- zarządzenie Nr 42/RKR/2017 Rektora Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie zasad zawierania umów o dzieło i umów zlecenia z osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej w Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego. Na podstawie powyższego, utraciło moc zarządzenie nr 3/RKR/2011 Rektora WAT z dnia 28 stycznia 2011 r. (ze zm.), załącznik Nr 2.

Przedmiotowe regulacje polegały głównie na:

Ustalone zarządzeniem nr 44/RKR/2017

- zmianie brzmienia § 7 ust. 1 załącznika do zarządzenia nr 18/RKR/2017 z dnia 31.05.2017 r. w sprawie „Zasad prowadzenia projektów badawczych ...”, w tym poprzez: rozszerzeniu katalogu dokumentów projektu, gromadzonych przez Kierownika projektu w Teczce aktowej, o „kopie protokołów odbioru wykonania umów cywilnoprawnych wraz ze wskazaniem sposobu i miejsca przechowywania przedmiotu umowy”;
- nadaniu nowego brzmienia § 7 ust. 3 (jak wyżej) o treści: „3. Po zakończeniu projektu, poświadczona za zgodność z oryginałem Teczka aktowa archiwizowana jest w formie papierowej lub elektronicznej zgodnie z zasadami postępowania z materiałami archiwalnymi określonymi przez Rektora w drodze decyzji.”;
- dodaniu w § 7 ust. 5 (jak wyżej), po pkt. 9 pkt. 10 w brzmieniu: „10) właściwe odebranie i udokumentowanie odbioru przedmiotu umów cywilnoprawnych realizowanych w ramach projektu, a w przypadku umów o dzieło, zachowanie w stanie niepogorszonym przedmiotu umowy cywilnoprawnej oraz wskazanie sposobu i miejsca przechowywania dzieła przez okres 6 lat od zakończenia umowy cywilnoprawnej.”

Ustalone zarządzeniem nr 42/RKR/2017:

- powierzeniu odpowiedzialności osobom reprezentującym WAT jako stroną umów cywilnoprawnych, za właściwe odebranie i udokumentowanie odbioru przedmiotu umowy w realizowanych umowach, a także w przypadku umów o dzieło do zachowania w stanie niepogorszonym przedmiotu umowy ze wskazaniem sposobu i miejsca przechowywania przez okres 6 lat od zakończenia umowy cywilnoprawnej a w przypadku umów finansowanych ze środków pozyskanych w oparciu o umowy główne (środki na naukę, z funduszy europejskich, itp.) przez okres wskazany w tych umowach jednak nie krótszy niż 6 lat od zakończenia umów głównych (§ 6 ust. 5);
- ustaleniu, że archiwizowanie przedmiotu umowy powstałego i odebranego w ramach umów o dzieło realizowane jest w jednostce organizacyjnej Zamawiającego w sposób określony w § 6 ust. 5, zapewniający jego wykorzystanie w przyszłości wraz z dołączonymi kopiami: umowy, protokołu odbioru i rachunku;
- uszczegółowieniu, we wzorach dokumentów: umowy o dzieło oraz protokole odbioru wykonania umowy o dzieło (stanowiących odpowiednio zał. Nr 2 i Nr 5 do zarządzenia), postanowień w zakresie ich archiwizowania.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 213-255)

W celu realizacji zadań określonych w harmonogramach wykonania projektów, stanowiących załączniki do umów na wykonanie projektów, z pracownikami WAT zawartych zostało ogółem 849 umów cywilnoprawnych (o dzieło, zleceń) o ogólnej wartości 3.161.730,00 zł.

Szczegółową kontrolą objęto dokumentację, wytypowaną według doboru celowego i przedstawioną przez kierowników kontrolowanych projektów oraz Kwestora WAT, dotyczącą wykonania 91 umów (tj. 10,7% ogólnej liczby zawartych umów) o łącznej wartości 404.830,00 zł (12,8% ogólnej wartości zawartych umów), w tym:

- zbiorcze wykazy umów zawartych w ramach realizacji poszczególnych projektów;
- imienne umowy o dzieło, podpisane przez zamawiającego, wykonawcę i przełożonego wykonawcy;
- protokoły odbioru pracy z tytułu umowy o dzieło, podpisane przez zamawiającego i wykonawcę;
- rachunki do umów, podpisane przez wykonawcę przedmiotu umowy;
- wykazy rachunków sprawdzone i zaakceptowane do wypłaty, za wykonaną pracę w ramach podpisanych umów,

i stwierdzono, że ww. dokumenty sporządzone zostały zgodnie z wymogami i wzorami dokumentów określonymi w ww. zarządzeniu Nr 3/RKR/2011²² z dnia 28 stycznia 2011 r.

²² W zarządzeniu nr 3/RKR/2011 z dnia 28 stycznia 2011 r. określono m.in., że:

- przedmiotem umowy o dzieło lub zlecenia, nie może być wykonywanie prac związanych z zakresem obowiązków służbowych pracownika lub żołnierza zawodowego, wynikających z charakteru zatrudnienia lub służby wojskowej

Liczbę umów cywilnoprawnych zawartych z pracownikami WAT na wykonanie zadań, z podziałem na realizowane projekty, przedstawia poniższe zestawienie:

Lp.	Ogólna liczba zawartych umów w realizacji projektu (szt.)	Ogólna wartość zawartych umów w realizacji projektu (zł)	Liczba umów poddanych kontroli (szt.)	Wartość umów poddanych kontroli (zł)	Udział %	
					4:2	5:3
	2	3	4	5	6	7
1.	Wóz Wsparcia Bezpośredniego (WWB)					
	192	537 720,00	11	31 510,00	5,73	5,86
2.	Nowy Bojowy Pływający Wóz Piechoty (NBPWP)					
	220	569 100,00	22	66 630,00	10,00	11,71
3.	Dywizjonowy moduł ogniowy 155 mm armatohaubic samobieźnych „KRYL”					
	31	98 260,00	9	32 040,00	29,03	32,61
4.	Zautomatyzowany system dowodzenia i kier. ogniem dywizjonowego modułu ogniowego 155 mm „KRYL”					
	78	469 500,00	22	192 250,00	28,21	40,95
5.	Mikrofalowa broń obezwładniająca (MBO)					
	W okresie objętym kontrolą projekt nie był realizowany					
6.	Celownik termowizyjny kompatybilny z systemem C4ISR TYTAN zintegrowany z wyświetlaczem ...					
	198	857 550,00	20	53 400,00	10,10	6,23
7.	Kamery obserwacyjno-rozpoznawcze (...) kompatybilne z systemem C4ISR TYTAN.					
	130	629 600,00	7	29 000,00	5,38	4,61
RAZEM						
	849	3 161 730,00	91	404 830,00	10,72	12,80

(Dowód: akta kontroli: część 1 str. 265-275; część 2 str. 455-570; część 3 str. 256-305; część 4 str. 226-339; część 6 str. 254-369; część 7 str. 132-176; część 8 str. 325-384)

Ponadto Kierownicy wytypowanych projektów przedstawili dzieła (wskazane przez kontrolerów, wybrane według doboru celowego), będące wynikiem zawartych umów cywilnoprawnych (umów o dzieło). I tak:

- w ramach realizowanego projektu Celownik – pięć prac dotyczących opracowania Raportów badawczych pn.: „Analiza i opracowanie wymagań na wyświetlacz dla celownika termowizyjnego” (umowa Nr 16), „Opracowanie projektu połączeń i sposobów wymiany danych pomiędzy modułami

w Akademii, a umów zawieranych z nauczycielami akademickimi – wykonywanie zadań dydaktycznych podlegających rozliczeniu w ramach pensum dydaktycznego lub w zakresie przekraczającym pensum (§ 1 pkt 3);

- WAT, jako stroną umów o dzieło lub zlecenia zawieranych z osobami fizycznymi oprócz Rektora, w zakresie posiadanych środków na zadania realizowane przez podległe jednostki organizacyjne reprezentować, mogą m.in. Prorektor ds. naukowych, kierownicy podstawowych jednostek organizacyjnych, kierownicy prac naukowo-badawczych lub inne osoby posiadające pełnomocnictwo szczególne do zawierania umów cywilnoprawnych wydane przez Rektora (§ 2 pkt 1);
- umowy o dzieło lub zlecenia mogą być zawierane na wykonanie zadań i czynności realizowanych w ramach działalności statutowej realizowanej przez jednostki organizacyjne Akademii w ramach harmonogramów rzeczowo-finansowych projektów lub w ramach zatwierdzonych planów rzeczowo-finansowych jednostek organizacyjnych uzgodnionych w ramach wstępnej kontroli finansowej przez Kwestora lub osobę przez niego upoważnioną a więc planowanych wydatków ujętych jako zobowiązania w planie rzeczowo-finansowym Akademii (§ 2 pkt 4);
- w zawartych umowach należy zamieścić postanowienia rozstrzygające, do której ze stron należy będą wyłączne autorskie prawa majątkowe do utworu albo postanowienia o udzieleniu licencji na korzystanie z utworu, a ponadto: zasady zawierania umów o dzieło z przeniesieniem autorskich praw majątkowych, rejestracji umów, odbioru pracy z tytułu umowy o dzieło, obowiązek zgłoszenia zawartej umowy do ubezpieczeń (§ 3 i 4 zarządzenia);
- umowy zawierane z pracownikami Akademii wymagają, dla swojej ważności, podpisu przełożonego, że zakres przedmiotu umowy nie obejmuje prac związanych z zakresem obowiązków wynikających z charakteru zatrudnienia lub służby wojskowej wykonawcy i wyraża zgodę na zawarcie umowy;
- potwierdzeniem odbioru realizacji przedmiotu umowy jest podpisany przez zamawiającego protokół odbioru (§ 6 ust 1), natomiast na podstawie protokołu odbioru wyników pracy wykonawca wystawie dla Akademii rachunek (§ 6 ust. 3);
- jednostki organizacyjne Akademii sporządzają wykazy rachunków dla Kwestury w celu sporządzenia w module kadrowo-płacowym listy do wypłaty wynagrodzenia z tytułu zawartych umów w podziale na źródła finansowania; do wykazu dołącza się umowy i oświadczenia, protokoły odbioru wraz z rachunkami (§ 7 ust. 1 i 2);
- archiwizowanie dokumentów stanowiących dowody księgowo tj. umów, oświadczeń dla celów podatkowych i ubezpieczeń, rachunków z protokołami odbioru pracy, wykazów rachunków, podpisanych i zatwierdzonych list do wypłaty dokonuje kwestura zgodnie z przyjętymi w Akademii zasadami (polityką) rachunkowości (§ 7 ust. 4).

Do zarządzenia załączono druki (wzory) dokumentów takich jak: Nr 1 – umowy o dzieło/zlecenia bez przeniesienia autorskich praw majątkowych; Nr 2 – umowy o dzieło z przeniesieniem autorskich praw majątkowych; Nr 3 – zgłoszenie do ZUS; Nr 4 – protokół odbioru do umowy, w tym druk: odbioru pracy z tytułu umowy o dzieło/zlecenia, odbioru pracy z tytułu umowy o dzieło z przeniesieniem autorskich praw majątkowych, oświadczenie twórcy oraz potwierdzenie przez zamawiającego odbioru dzieła z przeniesieniem autorskich praw majątkowych; Nr 5 – rachunek do umowy o dzieło/zlecenia z przeniesieniem autorskich praw majątkowych; Nr 6 – wykaz rachunków sprawdzonych i zaakceptowanych do wypłaty za wykonaną pracę w ramach podpisanych umów przy realizacji zadań.

celownika" (umowa Nr 39), „Opracowanie systemu zarządzania i sterowania modułami celownika" (umowa Nr 57), „Opracowanie modułu zasilania dla układów celownika" (umowa Nr 71) oraz „Opracowanie dokumentacji technicznej do sterowania zespołem zasilania" (umowa Nr 196);

(Dowód: akta kontroli: część 6 str. 354-738)

- w ramach realizowanego projektu NBPWP – trzy prace dotyczące opracowania i weryfikacji ZTT w aspekcie obciążenia pojazdu maksymalnym ładunkiem bocznym, dla realizacji zadania II.3 (według harmonogramu realizacji projektu i wykazu zawartych umów), w części 1, 2 i 3 oraz jedną pracę dotyczącą opracowania modelu numerycznego stanowiska doświadczalnego nr 1 z oceną uzyskanych wyników, dla realizacji zadania III.6.

Prace te nie były podpisane przez Wykonawców. Kierownik projektu złożył w dniu 1 grudnia 2017 r. oświadczenie następującej treści: „Niniejszym oświadczam, że przedstawiony materiał jest przechowywany w wersji elektronicznej. Powstał w ramach realizacji projektu nr DOBR-Nr DOB-BiO/001/05/2014 Nowy, bojowy, pływający Wóz Piechoty. Materiał został wytypowany losowo przez kontrolerów NIK. Materiał wydrukowano celem przekazania kontrolującąym.”

(Dowód: akta kontroli: część 2 str. 571-592)

- w ramach realizowanego projektu DMO KRYL – dwie prace dotyczące określenia miejsc pomiaru naprężeń w ramie pojazdu na podstawie analizy numerycznej, realizacja zadania IV.1 (według harmonogramu realizacji projektu i wykazu zawartych umów), część 1 i 2 oraz dwie prace dotyczące określenia sposobu obróbki sygnałów wraz z oceną wyników, realizacji zadania IV.1 część 1 i 2.

Prace te nie były podpisane przez Wykonawców. Analogicznie jak dla projektu NBPWP, Kierownik projektu złożył w dniu 1 grudnia 2017 r. oświadczenie następującej treści: „Niniejszym oświadczam, że przedstawiony materiał jest przechowywany w formie elektronicznej. Powstał w ramach realizacji projektu nr 0030/R/ID1/2011/01 „Dywizjonowy moduł ogniowy 155 mm armatohaubic samobieżnych”. Materiał został wytypowany losowo przez kontrolerów NIK. Materiał wydrukowano celem przekazania kontrolującąym.”

(Dowód: akta kontroli: część 3 str. 306-345)

Ustalono, że projekt Celownik, którego realizacją WAT zarządzała jako Lider Projektu, był wykonywany w ramach wdrażanego Zaawansowanego Indywidualnego Systemu Walki (ZISW) TYTAN²³. Technologia rozwijana w ramach tego projektu była zgodna m.in. z wykazem technologii proponowanych przez Szefa Sztabu Generalnego WP ujętych w „Priorytetowych kierunkach badań w resorcie obrony narodowej na lata 2013-2022” i kompatybilna z systemem C4I.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

Planowany wynik końcowy projektu Celownik porównano do rozwiązań stosowanych na świecie na podstawie analizy przeprowadzonej w obszarze techniki dotyczącej realizowanego projektu. W szczególności planowane do osiągnięcia wyniki tego projektu odniesiono do rozwiązań stosowanych w przykładowych celownikach termowizyjnych produkowanych w innych krajach: ANT THOR 640 i SCORPION²⁴.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

Jednocześnie, w wyniku analizy wielu czynników związanych ze „starzeniem się technologii” takich jak np. rozwój i postęp technologii dotyczących głównych podzespołów Projektu Celownika (m.in. matryce detektorów podczerwieni), dostępności nowych technologii, taktyki stosowania sprzętu wojskowego, założono, że uzyskane wyniki badań będą aktualne w czasie procesu wdrażania celownika termowizyjnego w programie Zaawansowany Indywidualny System Walki (ZISW) TYTAN.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

Wyniki Projektu Celownik ocenił Zespół Nadzorujący powołany przez Dyrektora NCBR w Protokołach Zespołu Nadzorującego Nr 3/2016 i 4/2016. Wszystkie osoby przeprowadzające ww. ocenę miały stosowne upoważnienia wydane przez dyrektora NCBR. W umowie dotyczącej tego projektu (ani w innych zawartych umowach) nie określono komu Wykonawca jest obowiązany przekazać wyniki projektu.

²³ Projekt Celownik miał powiązania z projektami wymienionymi we wcześniejszej części wystąpienia.

²⁴ Należy podkreślić, że analiza rozwiązań technicznych stosowanych w technologiach militarnych jest bardzo utrudniona ze względu na utajnianie parametrów, szczegółów technicznych oraz z powodu bezpośrednich i pośrednich ograniczeń w dostępie do technologii (tzw. embargo na dostęp do dokumentacji, elementów elektronicznych, usług, aparatury kontrolno-pomiarowej itp.).

W piśmie do Dyrektora NCBR z dnia 2 marca 2017 r. WAT przedłożyła propozycję zagospodarowania wyników tego projektu poprzez pozostawienie ich u Wykonawców. Do dnia zakończenia kontroli NCBR, nie przesłało odpowiedzi na tę propozycję i Rektor WAT wyjaśnił, że Lider projektu zakłada, że przychylnie się do jego propozycji.

Zespołowi Nadzorującemu zostały zaprezentowane wykonane i działające 4 komplety celownika termowizyjnego wraz z dokumentacją wytworzoną podczas realizacji projektu. Zgodnie z umową zawartą z NCBR, Zespół Nadzorujący nie był upoważniony do „fizycznego” odbioru wyników projektów (m.in. prototypów, dokumentacji technicznej).

Rektor WAT wyjaśnił, że wykonane prototypy pozostają w ewidencji finansowo-księgowej PCO SA od momentu ich wytworzenia. Kwalifikowany koszt wytworzenia 4 kompletów celownika termowizyjnego wyniósł 407.529,98 zł (w tym finansowanie przez NCBR wyniosło 263.954,68 zł, a współfinansowanie PCO SA wyniosło 143.575,30 zł). Łącznie z kosztami niekwalifikowalnymi koszt ich wytworzenia wyniósł 413.580,06 zł.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

Zawarta umowa na finansowanie projektu Celownik stanowiła, że: „Właścicielem wynalazków, wzorów użytkowych lub wzorów przemysłowych dokonywanych w związku z realizacją projektu jest Skarb Państwa”. Rektor WAT w udzielonych wyjaśnieniach stwierdził, że umowa nie przewidywała wytworzenia wynalazków, wzorów użytkowych i wzorów przemysłowych i że nie powstały one w trakcie realizacji tego projektu. Ponadto Wykonawca w trakcie ubiegania się o przyznanie dofinansowania projektu nie mógł przewidzieć czy w wyniku realizacji projektu będzie możliwe wytworzenie jakiegokolwiek wynalazku, wzoru użytkowego i wzoru przemysłowego.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

Ustalono, że z „Założeń projektu” do Celownik wchodzących w skład wniosku do NCBR wynikało, że projekt Celownik miał osiągać parametr zasięg rozpoznania standardowego celu NATO powyżej 4000 m dla obiektywów o najmniejszym kącie pola widzenia (zgodnie ze STANAG 4347).

Natomiast wnioskodawca w dalszej części wniosku pod nazwą „Opis spodziewanych efektów oraz informacje o przewidywanym wdrożeniu wyników badań” ujął następujące parametry: zasięg rozpoznania standardowego celu NATO powyżej 4000 m, zasięg identyfikacji standardowego celu NATO 1000 m przy kącie pola widzenia celownika nie mniejszym niż $8^\circ \times 6^\circ$. Parametry te zostały identycznie określone w umowie zawartej z NCBR (w załączniku Nr 1 do umowy „Opis Projektu”).

Jednocześnie z dokumentów sporządzonych przez Lidera Konsorcjum i NCBR związanych z zakończeniem realizacji tego projektu w dniu 18 grudnia 2015 r.²⁵ i jego oceną dokonaną przez zespół nadzorujący wynika m.in., że zespół nadzorujący uznał umowę dotyczącą realizacji tego projektu za wykonaną w części m.in. z powodu nieosiągnięcia zakładanego parametru zasięgu rozpoznania standardowego celu NATO (zgodnie ze STANAG 4347). Z wyjaśnień Kierownika Projektu i pism Rektora WAT przekazywanych do NCBR wynika, że ustalone we wniosku i umowie na Projekt Celownik parametry takie jak: zasięg rozpoznania standardowego celu NATO (zgodnie ze STANAG 4347) – powyżej 4000 m oraz zasięg identyfikacji standardowego celu NATO (zgodnie ze STANAG 4347) – 1000 m, nie uwzględniały ścisłego powiązania parametru zasięgu rozpoznania celu z parametrem identyfikacji celu wynikającego ze zjawisk fizycznych związanych z propagacją promieniowania optycznego, w szczególności dla zakresu podczerwieni. Kierownik Projektu wyjaśnił, że z praw fizyki wynika, że przy zasięgu rozpoznania powyżej 4000 m zasięg identyfikacji wynosi ponad 2000 m (przy kącie pola widzenia nie mniejszym niż $8^\circ \times 6^\circ$). Jednocześnie ustalenie zasięgu identyfikacji na wartość 1000 m powoduje uzyskanie zasięgu rozpoznania o wartości około 2100 m.

Zaznaczyć trzeba jednocześnie, że STANAG 4347 NATO nie określa tych parametrów, a jedynie ustala m.in. warunki przeprowadzania badań (pomiarów) tych parametrów i rozmiary standardowego celu NATO.

Ustalono, że opracowany w ramach projektu Celownik prototyp wykonano z obiektywem o kącie pola widzenia $12^\circ \times 9^\circ$, który zapewnia osiągnięcie następujących parametrów: zasięg rozpoznania 2.900 m i zasięg identyfikacji 1.350 m, co w ocenie WAT zapewnia wymaganą skuteczność prowadzenia ognia przy zredukowanej masie i gabarytach celownika.

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w trakcie realizacji umowy na Projekt Celownik wystąpiły rozbieżności w stanowiskach stron umowy w kwestii współdziałania Projektu Celownik z modułem laserowego systemu identyfikacji „swój-obcy” (IFF), gdyż zdaniem NCBR Projekt ten w trakcie realizacji powinien być rozszerzony o opracowanie systemu IFF. W opinii WAT

²⁵ Umowa obowiązywała do dnia 19 grudnia 2015 r.

„Opracowanie systemu identyfikacji bojowej swój-obcy (IFF)” miało być osobnym projektem realizowanym w ramach tego samego konkursu NCBR i po rezygnacji przez NCBR z tego projektu Konsorcjum realizujące Projekt Celownik nie mogło podjąć się realizacji zadań wynikających z dwóch projektów w ramach jednego projektu, bez zwiększenia środków finansowych i zawarcia stosownego aneksu do umowy z NCBR.

Ponadto ustalono, że w protokołach zespołu nadzorującego nr 3/2016 i 4/2016 zawarto zapis o treści „Brak jest możliwości sprawdzenia działania modułu IFF – wszystkie parametry dotyczące modułu IFF zostały zaprezentowane w zapisie karty katalogowej”, co wynika także z tego, że w chwili obecnej taki system w SZ nie funkcjonuje.

Ustalono, że pomimo upływu około 2 lat od dnia zakończenia realizacji Umowy na Projekt Celownik i dokonania oceny tego Projektu przez zespół nadzorujący, Komitet Sterujący NCBR nie dokonał końcowej oceny merytorycznej tego Projektu. Brak końcowej oceny merytorycznej tego Projektu nie pozwala na ustalenie czy projekt został wykonany zgodnie z warunkami określonym w umowie. Zdaniem NIK wpływ na to miało m.in. to, że we wniosku do NCBR złożonym przez wnioskodawcę (WAT) i w zawartej umowie wprowadzono dodatkowe parametry oprócz zawartych w założeniach do projektu Celownik pod nazwą „Propozycja programu strategicznego, programu lub projektu do realizacji przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju”, mimo że jak wyżej uzasadniono parametry te nie są możliwe do jednoczesnego osiągnięcia (przy kącie pola widzenia zależnym od zastosowanych obiektów²⁶).

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

Ustalono, że w umowie na projekt Celownik strony (NCBR i Wykonawca) nie określiły sposobu i zakresu końcowej oceny merytorycznej projektu przez Komitet Sterujący, a jednocześnie przez okres około 2 lat od dnia zakończenia realizacji Umowy na Projekt Celownik Komitet Sterujący NCBR nie dokonał wymaganej końcowej oceny merytorycznej tego Projektu²⁷. W związku z tym, zdaniem NIK, zasadnym jest podjęcie działań przez WAT poprzez m.in. wystąpienie do NCBR o dokonanie przez Komitet Sterujący NCBR końcowej oceny merytorycznej tego Projektu, obejmującej kontrolę zgodności wykonania Projektu z warunkami określonymi w umowie²⁸.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

Rektor WAT wyjaśnił, że planowane rezultaty realizacji poszczególnych etapów projektu Celownik i cel główny projektu określone w umowie z NCBR zostały osiągnięte. Jednakże ze względu na to, że w SZ RP opracowano ZTT na Zaawansowany Indywidualny System Walki (ZISW) TYTAN zawierające wymagania dotyczące m.in. celownika termowizyjnego, które nie zostały ujęte w zawartej umowie, to skutkuje to koniecznością modyfikacji niektórych elementów opracowanego celownika termowizyjnego i dostosowania go nowych wymagań - do czego zobowiązało się na własny koszt PCO (członek Konsorcjum i ewentualny docelowy producent celownika).

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym powyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. WAT złożyła w dniu 5 września 2012 r. do NCBR wnioski o finansowanie²⁹ projektu Celownik, w którym wymieniono w składzie konsorcjum naukowego takie podmioty jak: WAT, Bumar Żołnierz S.A., WB Electronics, pomimo że do dnia upływu terminu złożenia wniosku o finansowanie projektu Celownik ujętego w ogłoszeniu o konkursie nie zostało utworzone konsorcjum naukowe w drodze umowy o jego utworzeniu. Umowa ustanowienia konsorcjum „SOWA” w składzie WAT, Bumar Żołnierz S.A., WB Electronics została zawarta dnia 13 grudnia 2012 r. Liderem powołanego konsorcjum została Wojskowa Akademia Techniczna. W umowie ani w jej nazwie nie sprecyzowano, że dotyczy ona utworzenia konsorcjum naukowego w rozumieniu art. 2 pkt 12 i 13 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki. Zgodnie z rozdziałem IV pkt 1 regulaminu konkursu Nr 3/2012 wnioski składa Wnioskodawca, którym zgodnie z rozdziałem I pkt 4 lit. a jest konsorcjum naukowe w rozumieniu ustawy

²⁶ Wg danych WAT przy kącie pola widzenia 8° x 6° zasięg rozpoznania celownika wynosi 4.400 m a zasięg identyfikacji 2.200 m, przy kącie 10° x 7,5° odpowiednio 3.520 i 1.760 m, przy kącie 12° x 9° odpowiednio 2.900 m i 1.350 m oraz przy kącie 14° x 10,5° odpowiednio 2.420 i 1.210 m.

²⁷ Wymaganej postanowieniami art. 41 ust. 2 pkt 5, w związku z art. 43 ust. 1 ustawy o NCBR.

²⁸ Zgodnie z art. 43 ust. 2 ustawy o NCBR, dyrektor NCBR, po uzyskaniu końcowej merytorycznej projektu, dokonuje przyjęcia i oceny wyników projektu.

²⁹ Zwany dalej: również wnioskiem

Ustalone
nieprawidłowości

o zasadach finansowania nauki. Zgodnie z art. 2 pkt 12 i 13 ustawy o zasadach finansowania nauki, konsorcjum naukowe to grupa jednostek organizacyjnych, w której skład wchodzi co najmniej jedna jednostka naukowa oraz co najmniej jeden przedsiębiorca, albo co najmniej dwie jednostki naukowe, podejmująca na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie obejmujące badania naukowe, prace rozwojowe lub inwestycje służące potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych, a działalność konsorcjów naukowych, sieci naukowych, centrów naukowych Polskiej Akademii Nauk, centrów naukowo-przemysłowych to działalność związana z realizacją wspólnych badań naukowych, prac rozwojowych oraz wspólnych projektów i przedsięwzięć określonych w umowie o ich utworzeniu. W terminie złożenia wniosku określonym w ogłoszeniu o konkursie Nr 3/2012 nie było utworzone w drodze stosownej umowy konsorcjum naukowe w rozumieniu art. 2 pkt 12 i 13 ww. ustawy, w związku z rozdziałem I pkt 4 lit. a regulaminu konkursu 3/2012, a poprzez to wniosek nie został złożony przez konsorcjum naukowe, tylko przez WAT (podmiot niebędący konsorcjum naukowym), czym naruszono art. 10 pkt 2 ustawy o zasadach finansowania nauki, który stanowi, że z wnioskami o przyznanie środków finansowych na realizację zadań określonych w art. 5 pkt 1-3 do Centrum Nauki i Centrum Rozwoju mogą występować konsorcja naukowe. Zatem wzięcie przez WAT udziału w konkursie, pomimo nieutworzenia umową konsorcjum naukowego, było również niezgodne z art. 37 ust. 1 pkt 2 ustawy o NCBR, który stanowi, że w konkursie na wykonanie projektów mogą brać udział konsorcja naukowe w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki. Złożenie wniosku finansowanie na projekt Celownik w sytuacji braku utworzenia umową ww. konsorcjum naukowego było również działaniem nierzetelnym.

WAT nie ponosi odpowiedzialności za przyjęcie tego wniosku, gdyż odpowiedzialność w tym zakresie spoczywa na NCBR.

Rektor WAT i Kierownicy Projektów wyjaśnili, że w trakcie przygotowywania wniosku wyznaczeni przedstawiciele WAT, Bumar Żołnierz S.A. i WB Electronics spotykali się głównie w siedzibie WAT w celu przygotowywania wniosku i ustalili m.in., że po wygraniu konkursu (po pozytywnej decyzji Dyrektora NCBR) zostanie sporządzona umowa konsorcjum dotycząca tego projektu stanowiąca podstawę do zawarcia umów z NCBR.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)

2. Do wniosku o finansowanie projektu Celownik dołączone zostały przez WAT oświadczenia o treści niezgodnej z załącznikami Nr 3A i 3B do regulaminu konkursu Nr 3/2012, ponieważ oświadczenia te zostały podpisane przez rektora WAT i złożone zostały w imieniu WAT, a nie w imieniu konsorcjum naukowego. Było to niezgodne z postanowieniami rozdziału IV pkt 2 zd. 2, w związku z załącznikami Nr 3 A i 3B do ww. regulaminu konkursu, które wymagały od Wnioskodawcy załączenia do wniosku o finansowanie projektu oświadczeń zgodnych z treścią ww. załączników czyli złożenia ich w imieniu Wnioskodawcy, tj. konsorcjum naukowego, a nie w imieniu WAT (który nie stanowił konsorcjum naukowego). Zgodnie z rozdziałem IV pkt 3 zd. 1 w związku z pkt 5 załącznika Nr 3 „Kryteria oceny formalnej wniosku” regulaminu konkursu Nr 3/2012 wniosek nie spełniający kryteriów formalnych podlegał odrzuceniu przez NCBR i nie mógł być kierowany do oceny merytorycznej. NIK ocenia powyższe działanie WAT jako nierzetelne i niecelowe.

(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

3. Zrealizowanie w ramach projektu WWB zamierzeń dotyczących opracowania Studium Wykonalności (SW) i Projektu Konceptyjnego (PK), które nie były ujęte w umowie na finansowanie tego projektu (w załączniku Nr 2 do umowy z NCBR – Harmonogram wykonania projektu). Było to niezgodne z zapisami umowy zawartej z NCBR stanowiącymi, że „Wszelkie zmiany umowy dokonywane będą w formie pisemnej pod rygorem nieważności” (wynikało to także z § 18 ust. 10 wzoru umowy do regulaminu konkursu Nr 4/2013). Skutkiem tej nieprawidłowości było poniesienie przez WAT kosztów na opłacenie zawartych umów cywilnoprawnych (umów zlecenia i o dzieło), dotyczących opracowania ww. dokumentów, w łącznej kwocie 173.920,40 zł, które nie zostały rozliczone i sfinansowane przez Lidera Konsorcjum. Obciążyły one koszty funkcjonowania WAT. Rektor WAT i Kierownik Projektu wyjaśnili, że koszty dotyczące opracowania SW poniesiono w ramach środków planowanych na opracowanie ZTT i że przygotowany przez Lidera Konsorcjum aneks do umowy z NCBR na realizację tego projektu (w zakresie wykonania SW i PK) nie został do dnia zakończenia kontroli podpisany.

(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1 -531, część 8 tom 1 str. 1-852)

1. W projekcie DMO KRYL stwierdzono niespójności polegające na tym, że we wniosku (w pkt. B Informacje o projekcie) i w założeniach do projektu zakładano osiągnięcie VIII poziomu gotowości technologii, natomiast w umowie na ten projekt i w harmonogramie stanowiącym załącznik do wniosku założono osiągnięcie IX poziomu gotowości technologii.
(Dowód: akta kontroli, część 3 str. 1-360)
2. Zdaniem NIK celowe byłoby dla usprawnienia procesu kontroli zgodności wykonania projektów z warunkami określonymi w zawartych umowach oraz dla końcowej oceny merytorycznej projektu dokonywanej przez Komitet Sterujący NCBR zgodnie z art. 17 pkt.11 ustawy o NCBR wskazywanie w umowach zawartych z NCBR kto (jaki organ, instytucja) ma dokonać ostatecznego odbioru wyników projektu, m.in. w formie „fizycznego” przekazania - odbioru stosownej dokumentacji i prototypów.
(Dowód: akta kontroli, część 2 str. 1-610, część 6 str. 1-353, część 8 str. 1-471)
3. Zagadnienia związane z realizacją projektów objętych kontrolą i zagadnienia związane z realizacją prac rozwojowych w ramach innych projektów i szeroko pojętą realizacją projektów rozwojowych przez WAT w latach 2013-2016 nie były przedmiotem zadań audytowych realizowanych przez audytora wewnętrznego WAT.
(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531)
4. W umowie na projekt Celownik strony (NCBR i Wykonawca) nie określili sposobu i warunków udostępniania i rozpowszechniania efektów wykonanych projektów, co było niezgodne z art. 41 ust. 2 pkt 6 ustawy o NCBR i ustaleniami dokonanyymi przez Komitet Sterujący w regulaminie konkursu. Ponadto nie uregulowano w ogóle kwestii praw autorskich praw majątkowych (i pokrewnych), pomimo że wymagał tego regulamin konkursu. NCBR po zawarciu tej umowy zaproponował wprowadzenie zapisów dotyczących ww. kwestii w drodze zawarcia stosownego aneksu, który nie został zawarty z uwagi na odmienne stanowiska stron umowy w tym zakresie.
(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-353)
5. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że opisy PGT (dotyczące m.in. badań naukowych – od I do VI PGT) ujęte rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 stycznia 2011 r. w sprawie sposobu zarządzania przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju realizacją badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, nie obejmują opracowania dokumentów takich jak m.in.: Studium Wykonalności (SW), Wstępnych Założeń Taktyczno-Technicznych (WZTT), Projektu Założeń Taktyczno-Technicznych (PrZTT), Założeń Taktyczno-Technicznych (ZTT), Projektu Konceptyjnego (PK), Analizy Techniczno-Ekonomicznej (ATE). W projekcie WWB Założenia Taktyczno-Techniczne opracowano w ramach uzyskania IV PGT, a w projekcie NPBWP SW i WZTT opracowano w ramach uzyskania I PGT a PrZTT, ATE i PK w ramach uzyskania II PGT. Zdaniem NIK powyższy sposób ujmowania ww. dokumentów w ramach różnych PGT, świadczy o dowolności kwalifikowania opracowania tych dokumentów do poszczególnych PGT.
(Dowód: akta kontroli, część 1 str. 1-531, część 2 str. 1-610, część 8 str. 1-471)
6. W umowie na projekt Celownik strony (NCBR i Wykonawca) nie określili sposobu i zakresu końcowej oceny merytorycznej projektu³⁰ przez Komitet Sterujący, a jednocześnie przez okres około 2 lat od dnia zakończenia realizacji Umowy na Projekt Celownik Komitet Sterujący NCBR nie dokonał wymaganej końcowej oceny merytorycznej tego Projektu. W związku z tym, zdaniem NIK, zasadne jest podjęcie działań przez WAT zmierzających do dokonania przez Komitet Sterujący NCBR końcowej oceny merytorycznej tego Projektu, obejmującej kontrolę zgodności wykonania Projektu z warunkami określonymi w umowie³¹, poprzez m.in. stosowne wystąpienie w tej kwestii do NCBR.
(Dowód: akta kontroli, część 6 str. 1-738)

³⁰ Wymagane postanowieniami art. 41 ust. 2 pkt 5, w związku z art. 43 ust. 1 ustawy o NCBR.

³¹ Zgodnie z art. 43 ust. 2 ustawy o NCBR, dyrektor NCBR, po uzyskaniu końcowej merytorycznej projektu, dokonuje przyjęcia i oceny wyników projektu.

V. Wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³², wnosi o:

1. Wystąpienie do NCBR z propozycją, aby w przyszłych umowach zawieranych z NCBR sprecyzować, kto (jaki organ, instytucja) ma dokonywać odbioru wyników projektów w formie „fizycznego” przekazania - odbioru (m.in. stosownej dokumentacji i prototypów). Zdaniem NIK usprawniłoby to proces kontroli zgodności wykonania projektów z warunkami określonymi w zawieranych umowach oraz proces końcowej oceny merytorycznej projektów dokonywanej przez Komitet Sterujący NCBR zgodnie z art. 17 pkt 11 ustawy o NCBR.
2. Wystąpienie do Komitetu Sterującego NCBR w sprawie dokonania końcowej oceny merytorycznej Projektu Celownik, obejmującej kontrolę zgodności wykonania Projektu z warunkami określonymi w umowie.
3. Składanie wniosków o finansowanie projektów do NCBR po utworzeniu konsorcjum naukowego, o którym mowa w art. 2 pkt 12 i 13 oraz w art. 10 pkt 2 ustawy o zasadach finansowania nauki.
4. Ujmowanie w zadaniach prowadzonych przez audytora wewnętrznego WAT kontroli zamierzeń dotyczących realizacji projektów badawczo-rozwojowych.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla Pana Rektora, drugi do akt kontroli.

Prawo
zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, Panu Rektorowi przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Obrony Narodowej Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 11 września 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Obrony Narodowej

Dyrektora
Marek Zająkała

Kontrolerzy:
Jan Białecki
Doradca techniczny

.....
Podpis

Adam Gęstwicki
Główny specjalista k.p.

.....
podpis

.....
Podpis

³² Dz. U. z 2017 r. poz. 524.